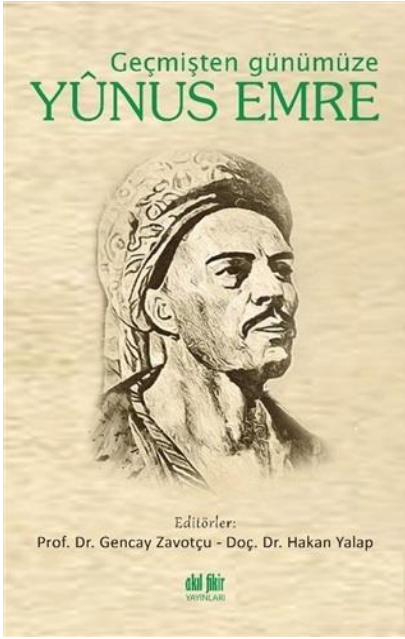

**YAYIN TANITIM:
VEFATININ 700. YILINDA
YÛNUS YOLUNDA BİR ESER:
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE
YÛNUS EMRE
(ISBN: 9786257497374)**

Anadolu’da siyasi birliğin bozulduğu, toplumun huzursuzlaştığı, halkın canı ve malıyla tehdit edildiği bir dönemde insana sevmeyi ve merhameti öğretmek için çabalayan Yûnus Emre’nin vefatının üzerinden

ULUSLARARASI TÜRK
DÜNYASI ARAŞTIRMA-
LARI DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF TURKISH
WORLD STUDIES
CILT 5 / SAYI 1 / OCAK
2022

**Sorumlu Yazar
Corresponding Author**
Yasir DAĞERİK

Nevşehir Hacı Bektaş
Veli Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü
yasirdagerik@gmail.com

**Gönderim Tarihi
Received**
29.12.2021

**Kabul Tarihi
Accepted**
25.01.2022

Atfı
DAĞERİK, Yasir (2022).
“Vefatının 700. Yılında
Yûnus Yolunda Bir Eser:
Geçmişten Günümüze
Yûnus Emre”,
*Uluslararası Türk
Dünyası Araştırmaları
Dergisi*, (5/1), 105-112.

YAYIN TANITIM
BOOK INTRODUC-
TION

geçen yüzyıllara rağmen bugün dahi onu okuyup anlamak isteyene söylediği pek çok şey vardır. Yûnus'un insana duyduğu ve öğretmek istediği bu içten sevgi, toplumun manevi yaralarını sarabilecek, insana insanca yaşamayı öğretecek ve geçici dünya hayatının yükünü faydalı bir birikime dönüştürebilecek türdendir. Bunu yaparken insanlar arasında ayırmadan, ötekileştirmeden, dil, din, renk farklılığı gözetmekten uzak duran Yûnus "*Sevelüm sevillelüm dünyâ kimseye kalmaz*" mısraıyla niyetini ve sebebini açıkça ifade eder.

Yûnus Emre hakkında bugüne dek sözlü veya yazılı olarak dile getirilmiş her bilgi, yapılmış her araştırma, basılmış her kitap onun anlatılması ve anlaşılması için birer adım niteliğindedir. Yûnus'un mısralarındaki insana hitabı, onu okuyan ve anlamak isteyen insanların aktardıklarıyla birleşir ve zihinlere ulaşır. "Yûnus Emre öldükten sonra, kendiyile çağdaş yahut kendisinden zaman bakımından önce diğer birtakım halk mutasavvıfları gibi az zamanda unutulup gitmedi; aksine, ünü bütün Anadolu ve Rumeli sahalarına yaygınlaşarak bütün halk sınıfları arasında yüzyıllarca yaşadı." diyen M. Fuad Köprülü, Yûnus Emre'nin yüzyıllara rağmen hala taze kalabilen sözlerinden ve üslubundan bahseder (Köprülü, 2009: 262). Prof. Dr. Gencay Zavotçu ve Doç. Dr. Hakan Yalap'ın editörlüğünde hazırlanmış olan *Geçmişten Günümüze Yûnus Emre* adlı eser "Yûnus Emre ve Türkçe Yılı'nda onun anısını yaşatmaya bir kitapla katkıda bulunmak" için kaleme alınmıştır. Yûnus'u anlamak ve anlatabilmek ümidiyle hazırlanan bu kitapta Prof. Dr. Gencay Zavotçu *Yûnus Emre'nin Ümmîliği ve Türkçesi*, Doç. Dr. Hakan Yalap *Yûnus'un Nazarından Âleme Bakış*, Dr. Öğr. Üyesi Abdulmuttalip İpek *Yûnus Emre'de Varlığın İnşası ve 'Arzû Kılursın' Redifli Şiir*, Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz Evat *Yûnus Emre Divânı'nda Birlik Fikri*, Tuba Bahadır Öztürk *Yûnus Emre'de İnsan Algısı ve Anlayışı*, Doç. Dr. Cem Yılmaz Budan *Yeni Türk Edebiyatı Sahasına Yansımalarıyla Yûnus Emre* ve Öğr. Gör. Fatih Kıran *Yûnus Emre'nin Günümüz Âşıklarına Etkisi* başlıklı bölümleri kaleme almışlardır.

Zavotçu, Yûnus Emre'nin Ümmîliği ve Türkçesi adlı bölümde Türk tarihine geniş bir çerçeveden bakarak aktardığı Türk dili hakkındaki özet niteliğinde bilgilerin ardından Yûnus Emre'yi merkeze alır. Yûnus'un ümmîliği hakkında eski ve yeni

kaynakların fikir birliğinde oluşuna rağmen onun üstün zekâsı ve çabuk kavrayışı kabul edilmesi gereken özelliklerindedir. Yûnus, ilmin sadece mektep ve medresede tahsille öğrenilmediğinin bilincindedir, ilim tahsil edenlerin bir kısmının mektep ve medresede boş yere vakit harcadıklarını düşünür (Zavotçu, 2021: 21). Ehl-i hâl olmak medresede ders okumakla değil, aşk oduyla yanarak, aşktan bir varak okuyarak varılan bir mertebedir. Yûnus, bu yönüyle peygamber sıfatı olan ümmîliği kabul ederken, asıl ümmîliğin okuma yazma tahsilinden mahrumiyette değil, aşktan habersiz kalmakta olduğunu söyler gibidir.

Yûnus'un şiirindeki kelimeler halkın konuştuğu dilde yaşayan, hemen herkes tarafından bilinen kelimelerdir. Bu durum onun şiirlerindeki eğitici ve öğretici yapının amacına ulaşmasındaki en önemli unsurdur. Hoca Ahmed Yesevî'nin eserlerindeki didaktik amaç böylelikle Yûnus'ta da belirgin şekilde kendini gösterir. Hece ve aruz veznini kullandığı eserlerindeki bu eğitip öğretme kaygısı onun samimiyetiyle birleştiğinde okurun ruhuna seslenen seviyeye yükselir. Zavotçu'ya göre Yûnus, okuyucuyla senli-benli konuşarak samimi, içten bir tavırla okuyucuyu söylediklerine inandırmayı başarır, onun bazı şiirlerinde izlediği bu yöntem şiirlerini eğitip öğretme endişesiyle eğitim-öğretim yöntemlerini de bildiği, bu konuda eğitim almış olabileceği fikrini verir (Zavotçu, 2021: 43).

Prof. Dr. Gencay Zavotçu, Yûnus Emre'nin Ümmîliği ve Türkçesi adlı bu yazısında Yûnus'un pek çok beytini okuyucuya aktarır. Yûnus'un sesini sadece dil ve edebiyatla ilgilenen akademi topluluğuna veya bu bölümlerin öğrencilerine değil, her kesimden insanın idrakine sunmak için bu beyitleri günümüz Türkçesiyle de yazısında açıklamıştır.

Yûnus'un Nazarından Âleme Bakış başlığında Doç. Dr. Hakan Yalap, tasavvuf edebiyatından bahsederken "Ancak baştan sona kadar istiareler ve metaforlarla örülü bu edebiyatın ediplerinin aslında ne anlatmak istedikleri üzerine yapılacak değerlendirmeler, şimdiden söylemek gerekirse sâkıt kalmaya mahkûmdur" ifadesiyle Yûnus gibi nice dimağların gözünden kâinata bakmanın ve onu yorumlamanın aslında ne denli zor hatta imkânsız olduğunu vurgulamak niyetindedir (Yalap, 2021: 48). Çünkü mutasavvıfların kâinata bakışı her şeyden önce bir olgunlaşmanın neticesinde ortaya çıkar. Bu olgunlaşma, mürşid-

i kâmilin nâkıs bir ruha şekil veren, eğiten ve yetiştiren *nazarı* vasıtasıyla meydana gelir.

Tasavvufta insanın yaratılması, Allah'ın kendi zâtının alemde tecellisine işaret etmek istemesiyle açıklanır. Yaratılan insana *nazarı*yla can veren Yaratıcı, onu *nazargâhı* yaparak yükseletir, kıymetlendirir. “Yûnus Emre'nin ve Türk tasavvuf felsefesinin insanlığa olan sevgisi ve insana olan merhametinin temelinde insanın Allah'ın *nazargâhı* olması sırrı yatar.” (Yalap, 2021: 52) Her insan bu yönüyle sevmeyi ve merhamet görmeyi hak eder.

İnsan kâinattaki arayış macerasının ilk adımı kendi benliğini aramasıdır. Kendini bilmeyen insan ruhu aradığını asla bulamaz, neyi aradığını dahi bilemez. Kendi benliğinin sınırlarına ermiş bir insan için ikinci adım hakiki bir mürşitle oturup kalkmak, o mürşid-i kâmilin *nazarı*yla ruhunu feyze doldurmak ve onun iksiriyle yıkanmaktır. Yûnus, tesiri altında kaldığı mürşid-i kâmil *nazarından* bahsederken Geyikli Baba'nın ve Mevlânâ'nın ismini zikreder. “*Geyikli Baba bize bir kez nazar kılaldan*” ve “*Anun görklü nazarı gönlümüz aynâsıdır*” mısraları Yûnus'un gönlündeki hicap perdesini kaldıran, onun ruhunu topraktan cevhere dönüştüren *nazarı* ifade eder. O bu sayede hissiyle, akılla, ruhuyla mâşuk olan Allah'ı aramaya koyulur, yaratılan her varlıkta O'nun birer numunesini görür ve her zerresiyle O'na yönelir.

Kitabın üçüncü kısmı olarak Dr. Öğr. Üyesi Abdulmuttalip İpek tarafından kaleme alınan Yûnus Emre'de Varlığın İnşası ve ‘Arzû Kılursın’ Redifli Şiir başlıklı yazısı kitabın tek şiir şerhi bölümüdür. Yûnus'un eserlerinde büyük yer teşkil eden insanın kendi benliğini keşfetme hedefi birer canlı varlık olarak dünya hayatına sürülmüş insanoğlunun *nazarlarını* makrokozmos olan kâinattan mikrokozmos olan kendi varlığına yöneltmesi ve bunun neticesinde kendi varlığını, varlık gayesini sorgulamaya ve anlamaya çalışmasını ifade eder (İpek, 2021: 68). Eğer insan yaratılıştaki devamlılığın farkına varmak ve kâinattaki işleyişi anlamlandırmak için çaba göstermezse nefsinin ayakları altında ezilerek varlık hazinesinin şuuruna eremez ve hezeyana uğrar. Yûnus, bu şiirinde kâl ehline dahil olup hâl ehlinin mertebesine ulaşamamış sözde dervişleri eleştirmektedir.

İpek, dokuz beyitten oluşan *arzû kılursın* redifli bu şiiri şerhetmeden önce metnin tamamını okura sunmuştur. Ardından sırasıyla her bir beyit için başta kavranması güç kelimelerin sözlük anlamlarını verirken, yer yer beyitlerdeki anlamı açıklamak için âyetlere başvurur. İpek “İnsanın hayvaniyet makamından geçerek insaniyet makamına erişmesinin şartlarını her beyitte “geçmeden, kesmeden, bilmeden, almadan, sahip olmadan, geçmeden, kul olmadan, katlanamadan/ *arzû kılarsın*” şeklinde ortaya koyan Yûnus, böylece vusul için hangi usulün takip edilmesi gerektiğini de bildirir.” ifadesiyle şiir şerhiyle Yûnus’un okuyucuna aktarmak istediği yolu göstermek ister (İpek, 2021: 82).

Yûnus Emre Divânı’nda Birlik Fikri kitabın, Mustafa Tatçı’nın 1991 yılında yayınladığı *Yûnus Emre Divânı*’nda birlik fikrinin araştırılmasıyla Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz Evat tarafından kaleme alınmış dördüncü bölümüdür. Evat, on iki madde halinde Yûnus’a göre birliğe ulaşmanın yollarını sıralar. Kâinattaki birlik fikri onun yaratıcısı Allah’ın varlığına ve birliğine işaret eder. Bu inanç O’nun yarattığı varlık olan insanın tek çatı altında birleşmesiyle her türlü sıkıntının üstesinden gelebilmesini sağlar. Evat, yazısında bu konuyu çeşitli âyet mealleriyle desteklemektedir.

Birlik fikrinin oluşması ve birliğe ulaşmak için sıralanan bu on iki madde Yûnus’un şiirlerinde aktarmak istediği temel erdemlerin listesi olarak kabul edilebilir niteliktedir. Samimi olmak, geçici dünyadan vazgeçmek, gönüldeki pası silmek, kötü duygulardan ve yalandan arınmak, farklı fikirlere saygılı olmak ve insan olarak önce kendi benliğinin farkına varmak Yûnus’un eğitici ve öğretici nitelikteki üslubu ve samimiyetiyle insanlığa sunduğu şiirlerinin temelindeki ortak faziletlerdir. Ardından dört madde halinde birlik inancının faydalarından bahsedilirken beş madde halinde ikilik fikrinin insana ve topluma verdiği zarar açıklanır.

Yûnus Emre’de İnsan Algısı ve Anlayışı başlıklı bölümde Tuba Bahadır Öztürk Yûnus’un hayatından bahsederken dönemin önemli tarihi ve siyasi olaylarını aktarır. Köseadağ Savaşının meydana getirdiği siyasi sorunların yanında Moğol istilalarının halkın canını ve malını tehdit ettiği “Böylesine bir devirde Yûnus Emre de tasavvufa yönelmiş, iç kavgaların, mezhep

çatışmalarının, toprak savaşlarının hüküm sürdüğü dönemde insanları sevgiye, kardeşliğe, barışa yönlendirmiş, içindeki insan sevgisi ile her milletten insana şirlerinde kucak açmıştır (Öztürk, 2021: 105).” Yûnus’u bu yönüyle anlayabilmek için bu açıklamanın ardından tarihte varlık olarak ‘insan’ kavramına yüklenen anlamlar çeşitli filozof ve düşünürlerin fikirleri ışığında incelenerek Yûnus’un divânındaki ‘insan’ kavramından bahsedilmiştir.

Kitabın Doç. Dr. Cem Yılmaz Budan tarafından kaleme alınan bölümü Yeni Türk Edebiyatı Sahasına Yansımalarıyla Yûnus Emre başlığını taşır. Budan, “Yûnus Emre’nin yalnızca tekke edebiyatı ya da halk kültürü için değil, Türk edebiyatı tarihinin hemen tüm dönem ve akımları açısından sıklıkla başvuru bir kaynak olma vasfını sürdürdüğü belirtilmelidir.” ifadesini kullanarak Yeni Türk Edebiyatında Yûnus’un izlerini araştırır (Budan, 2021: 132).

Yûnus, üslubu ve mısralarıyla sadece Tanzimat sanatçılarını değil, Tanzimat sonrası ortaya çıkan çeşitli edebi akımların savunucuları olan sanatçıları da etkilemiştir. Dilde sadeleşme hareketlerinin başladığı dönemde Yûnus’un dilini örnek olarak belirleyen Genç Kalemler dergisi etrafında bir araya gelen Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve Ali Canip gibi isimlerin haklı tepitleri göz ardı edilemez. Yûnus, yaşadığı dönemde halkın gönlüne seslenerek aktarmak istediği erdemleri dil ve üslubuyla yoğurup anlaşılır bir çizgiye çekmeyi başarmıştır. Budan, Yûnus’un örnek alınan bu yönünü Cumhuriyet sonrası sanatçılar için de değerlendirir.

Yûnus Emre’nin Günümüz Âşıklarına Etkisi başlıklı çalışma kitabın son çalışmasıdır. Öğr. Gör. Fatih Kıran, âşık edebiyatında Yûnus’tan bahsederken M. Fuad Köprülü’den çok önemli bir alıntı yapar, “Bu yüzden herhangi bir âşığı tetkik ederken, onun sanatını meydana getiren unsurlar arasında Yûnus’un tesirini aramayı hiçbir zaman ihmal eylememelidir (Köprülü, 2009: 326).”

Kıran, âşıklık geleneğinin usta-çırak ilişkisiyle geçmişten günümüze aktarılan birikimini temsil edebilen ve halen hayatta olan on üç âşıktaki Yûnus’un etkilerini ortaya koymak istemiştir. Araştırmada adı geçen âşıklardan bazıları Âşık Nuri Çırağı, Âşık Temel Turabi, Kağızmanlı Âşık Miskinî, Âşık Ahmet Poyrazoğ-

lu, Âşık Birfani ve Âşık Maksut Feryadî'dir. Kıran âşıkların hayatlarıyla ilgili kısa bilgiler verdikten sonra eserlere yönelir. Bu eserlerde Yûnus bir yönüyle öne çıkmaz, aksine insanı ve Allah'ı sevmeyi öğreten, dili ve üslubuyla ders veren, menkıbelerde Hacı Bektâş-ı Velî ve Tapduk Emre'yle görüşen, O'nun yoluna gönül veren bir Yûnus vardır. "Yûnus'un şiirlerinde işlediği evrensel temalar, aradan yüzyıllar geçse de günümüz âşıklarını şiirlerini etkilemeye devam eder (Kıran, 2021: 162)."

Geçmişten Günümüze Yûnus Emre adı altında toplanarak kitap haline getirilen bu akademik çalışmaların ortak amacı Prof. Dr. Gencay Zavotçu'nun sunuş bölümünde dile getirdiği gibi "Bu dünyadan gider olduk kalanlara selam olsun / Bizim için hayır dua kılanlara selam olsun" diyerek geride kalanları unutmayan Yûnus Emre'ye selam etmek ve onu okuyup anlamak isteyenlere en güzel biçimde ifade etmeye çalışmaktır. Kitabın meydana gelmesinde emeği geçen Prof. Dr. Gencay Zavotçu, Doç. Dr. Hakan Yalap, Dr. Abdulluttalip İpek, Dr. Yılmaz Evat, Tuba Bahadır Öztürk, Doç. Dr. Cem Yılmaz Budan ve Öğr. Gör. Fatih Kıran'a teşekkür eder, çalışmalarının devamını dileriz.

Kaynakça

- KÖPRÜLÜ, M. Fuad (2009). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ZAVOTÇU, Gencay ve Yalap, Hakan (Ed.). (2021). *Geçmişten Günümüze Yûnus Emre*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları ve Dijital Matbaası.

